

# **6.ÜNİTE**

## **ETKİN**

### **VATANDAŞLIK**

# 6.SINIF ÖĞRETEN DEFTER

## 6.ÜNİTE ETKİN VATANDAŞLIK

### DEMOKRASİNİN TEMEL İLKELERİ VE YÖNETİM BİÇİMLERİ



Ülkemizin yöneticilerinin, şehrimizin belediye başkanının, mahallemizin muhtarının **belirli aralıklarla seçildiğini** duymuş ya da ailemizle birlikte oy kullanmaya gitmiş onların özgürce oy kullandığına tanık olmuşuzdur. Okullar başladığında sınıfımıza **sınıf başkanı okulumuza da okul temsilcisi seçimi** yaparız. Bu süreçte isteyen arkadaşlarımız **özgürce aday olur** ve **diğer öğrenciler özgürce oy kullanarak** seçimini yapar. Hem ülkemizin yöneticilerini seçerken hem de okulda yaptığımız seçimler sonunda **en fazla oy alan seçimleri kazanır**. Tüm bu süreçler bir **demokrasi şölenidir**.



#### DEMOKRASİ

**Yönetimin** doğrudan doğruya **halkta** ya da **düzenli aralıklarla halkın özgürce seçtiği temsilcilerin** elinde bulunduğu, yönetim biçimidir. Kısaca **yönetimin halk egemenliğinde** bulunduğu yönetim şeklidir.

Yunancada halk anlamına gelen "**demos**"; güç, iktidar ve yönetim anlamına gelen "**kratos**" kelimelerinin bir araya gelmesiyle oluşmuştur.

# 6.SINIF ÖĞRETEN DEFTER

## 6.ÜNİTE ETKİN VATANDAŞLIK

### DEMOKRASİNİN TEMEL İLKELERİ VE YÖNETİM BİÇİMLERİ

#### DEMOKRASİNİN TEMEL İLKELERİ

##### Millî Egemenlik

Demokrasi ile yönetilen ülkelerde **egemenlik** yani **yönetme gücünün halkta (millette)** olmasıdır. Halk bu yetkisini **doğrudan** ya da **ülkemizde de olduğu gibi seçimler vasıtası ile belirli sürelerle temsilcilerine** (milletvekilleri) bırakır.

#### EGEMENLİK KAYITSIZ SARTSIZ MİLLETİNDİR



##### Eşitlik

Demokrasilerde insanlar dini, inancı, ekonomik gücü, cinsiyeti ya da ırkı ne olursa olsun **yasalar önünde eşittir**. Yasalar herkese aynı şekilde uygulanır. 18 yaşından sonra **her bireyin bir oyu vardır**.

##### Özgürlük

Kişinin **hür iradesi** ile **başkalarına zarar vermeden ve kanunlara aykırı olmadan** dilediğini düşünebilmesi ve yapabilmesidir.



##### İnsan Haklarına Saygı

Demokratik yönetimlerde **temel hak ve özgürlükler anayasa ile güvence altına** alınmıştır. İnsan haklarına saygı esastır.



# 6.SINIF ÖĞRETEN DEFTER

## 6.ÜNİTE ETKİN VATANDAŞLIK

### DEMOKRASİNİN TEMEL İLKELERİ VE YÖNETİM BİÇİMLERİ

#### Hukukun Üstünlüğü

Demokratik yönetimlerde hukuk kuralları herkesten üstündür ve kimseye ayrıcalık yapılmaz. Yöneten ve yönetilen herkes kanun önünde eşittir.



#### Katılımcılık

Demokratik yönetimlerde halk, **seçme ve seçilme**, sivil toplum kuruluşları kurma vb. yollarla **ülke yönetimine katılır**. Yönetimin aldığı kararlarda etkili olur.

#### Çoğulculuk

Demokratik yönetimlerde **halkın önünde birden fazla seçeneğin** olması farklı görüşlerin **farklı siyasal partiler** ile temsil edilmesine "çoğulculuk" denir.



#### Çoğunlukçuluk

Demokratik yönetimlerde **en fazla oyu alan kişi ya da partinin** belirli bir süre ile **ülkeyi yönetme** yetkisidir.

# 6.SINIF ÖĞRETEN DEFTER

## 6.ÜNİTE ETKİN VATANDAŞLIK

### DEMOKRASİNİN TEMEL İLKELERİ VE YÖNETİM BİÇİMLERİ

#### MONARŞİ

Latineden gelen **mono tek** demektir. Monarşi ise egemenliğin yani **yönetme yetkisinin tek bir kişide** olduğu yönetim şeklidir. Bu kişi toplumdan **topluma padişah, kral, Kağan, Han, çar, imparator, şah, sultan** gibi çeşitli unvanlar alır.

**Yasaları koyma, yasaları Uygulama ve yasalara uymayanları cezalandırma** dahil ülkedeki tüm yetkiler tek bir kişidedir. **Kararları sorgulanamaz.**

Monarşi ile yönetilen ülkede **Saltanat** sistemi vardır. Kraldan sonra **yerine geçecek kişi kralın oğludur**. Bu nedenle yöneticiyi belirlemede halkın herhangi bir etkisi yoktur.

Bazı monarşilerde **Kralın yanında meclis** te bulunur. **Kralın yetkileri yasalarla kısıtlanmıştır**. Bu yönetim biçimi **Meşruti Monarşi** olarak adlandırılır. Osmanlı devleti 1876 da Meşruti Monarşiye geçmiştir.



#### OLİGARŞİ



**Ülkeyi yönetme hakkı** soylular, askerler, din adamları aristokratlar... gibi **küçük bir ayrıcalıklı gruba aittir**. Bu grup dışında **ülke yönetiminde halkın söz hakkı yoktur**. Ayrıcalıklı grup dışında diğerlerinin hakları çok fazla gözetilmez. Tarihte Batı Anadolu'da yaşamış olan İyonlar Günümüzde ise bazı yönleri ile Suriye oligarşiye örnektir

# 6.SINIF ÖĞRETEN DEFTER

## 6.ÜNİTE ETKİN VATANDAŞLIK

### DEMOKRASİNİN TEMEL İLKELERİ VE YÖNETİM BİÇİMLERİ

#### TEOKRASİ

Bu yönetim şeklinde **devlet ve toplum tamamen din kurallarına** göre yönetilir. Devlet tanrı adına **din adamları** tarafından yönetilir. Devleti yöneten kişi veya kişiler **sadece tanrıya hesap verirler**. **Haklın yönetimde söz hakkı yoktur**. Günümüzde teokratik yönetimin en güzel örneği **Vatikan** devletidir. Bu devleti Hristiyan dini lideri **Papa** yönetir.



#### CUMHURİYET



Bu yönetim şeklinde **egemenliğin kaynağı halktır**. Devleti yönetecek kişileri **belirli bir süre ile halk seçer**. Seçtiği kişileri ya da partileri süresi dolduğunda tekrar seçmeyebilir. Bu sayede **halk ülke yönetimin katılır**. Ülkedeki her birey **kanun önünde eşittir**. **Haklar yasalarla güvence altına** alınmıştır.



**Cumhuriyet demokrasi ilkeleri ile birlikte uygulandığında tam manası ile halk ülke yönetiminde etkili olur**. Çünkü bazı ülkelerde ülke rejimi cumhuriyettir ancak ülkede demokratik ilkeler uygulanmadığı için cumhuriyet yönetimi gereklilikleri tam manasıyla uygulandığı söylenemez. (İran, Çin, Suriye, Mısır... gibi bazı ülkelerde ülke rejimini cumhuriyet ancak demokratik ilkeler çok fazla gözetilmemiştir.)



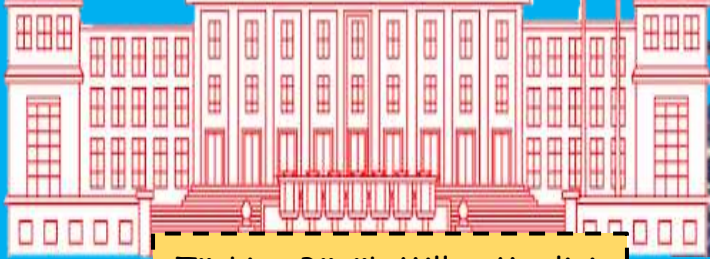
**Günümüzde en yaygın olan yönetim şekli cumhuriyettir. Türkiye, ABD ve Fransa ... cumhuriyetle yönetilen ülkelerden bazılarıdır. Türkiye'de 29 Ekim 1923 tarihinde cumhuriyet ilan edilmiştir**



# 6.SINIF ÖĞRETEN DEFTER

## 6.ÜNİTE ETKİN VATANDAŞLIK

### DEMOKRATİK DEVLET VE GÜÇLER AYRILIĞI



Türkiye Büyük Millet Meclisi



Cumhurbaşkanlığı Külliyesi



Anayasa Mahkemesi

Tarihi süreç içerisinde kurulan devletler genel itibari ile monarşi ile yönetildiği görülmektedir. **Monarşi** ile yönetilen devletlerde devleti yöneten kişi **hem yasa koyucu hem o yasaı uygulayıcı hem de uymayanları cezalandırıcı** rolündedir. Ancak ülkemiz gibi cumhuriyetle yönetilen ülkelerde **yasa yapma (Yasama)**, **yasaları uygulama (Yürütme)** ve **bu yasalara uymayanları cezalandırma (Yargı)** görevleri **farklı kurumlardır**. Bu kurumlar birbirinden bağımsız hareket ederler.

**Güçler birliği**

Yasama yürütme ve yargının **tek bir kurum ya da kişi** tarafından kullanılmasına denir.

Yasama yürütme ve yargının **farklı kurumlar** tarafından kullanılmasına denir.

**Güçler ayrılığı**

Ülkemizde **Güçler ayrılığı sistemi uygulanmaktadır**. Yasa (kanun) yapma **TBMM**, Yasaları uygulama ve devlet işlerini yerine getirme **Cumhurbaşkanlığı**, yargılama işini ise **bağımsız mahkemeler** yapmaktadır.

# 6.SINIF ÖĞRETEN DEFTER

## 6.ÜNİTE ETKİN VATANDAŞLIK

### DEMOKRATİK DEVLET VE GÜÇLER AYRILIĞI



#### YASAMA YETKİSİ

Yasama yetkisi yasa ya da kanun çıkarma gücüdür. Ülkemizde yasama yetkisi Anayasamızın 7. Maddesine göre Türk milleti adına **Türkiye Büyük Millet Meclisidir** ve devredilemez. TBMM **23 Nisan 1920** de açılmıştır. TBMM üyeleri Türk milleti tarafından **seçilir**. **600** milletvekilinden oluşur. Seçimler **5 yılda** bir yapılır. **18 yaşını** dolduran her Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı milletvekili seçilebilir.



#### Türkiye Büyük Millet Meclisinin Görev ve Yetkileri

- **Kanun (Yasa) koymak**, değiştirmek ve kaldırmak
- **Bütçe** ve kesin hesap kanun tekliflerini görüşmek ve kabul etmek.
- **Genel ve özel af** ilanına karar vermek.
- **Para basılmasına** karar vermek.
- **Milletlerarası antlaşmaları** uygun bulma ya da reddetmek.
- **Savaş hâli ilânı** ve silahlı kuvvet kullanılmasına izin vermek

#### YÜRÜTME YETKİSİ

Ülkemizde yürütme yani devleti işlerini yapma ve yasaları uygulama faaliyetlerini **Cumhurbaşkanı** yerine getirir. Ülkemizde **40** yaşını geçmiş, **yükseköğretim** mezunu olan herkes **5** yıllığına en fazla iki dönem için cumhurbaşkanı olabilir. Cumhurbaşkanlığı Hükûmet Sistemi'ne göre cumhurbaşkanı hem hükûmetin hem de devletin başıdır.





# 6.SINIF ÖĞRETEN DEFTER

## 6.ÜNİTE ETKİN VATANDAŞLIK

### DEMOKRATİK DEVLET VE GÜÇLER AYRILIĞI

#### Cumhurbaşkanının Görev ve Yetkileri

- **Devletin başı** ve **en yetkili** kişisi olarak devleti yönetir.
- Devlet başkanı sıfatıyla **devleti yurt içinde ve yurt dışında temsil eder**
- **Anayasanın uygulanmasını**, Devlet organlarının **düzenli ve uyumlu çalışmasını** sağlar.
- Kanunları **onaylar**, Resmî Gazete 'de yayınlatarak **yürürlüğe** koyar.
- Kanunların Anayasaya şekil veya esas bakımından aykırı oldukları gerekçesiyle **Anayasa Mahkemesinde iptal davası** açar.
- **Cumhurbaşkanı yardımcılarını, bakanları ve üst düzey devlet memurlarını atar** ve görevlerine son verir.
- Milletlerarası **antlaşmaları onaylar** ve yayımlar.
- **Milli Güvenlik Kuruluna başkanlık** eder ve Milli güvenlik politikalarını belirler ve gerekli tedbirleri alır.
- Türk silahlı kuvvetlerinin **başkomutanlığı** görevinin yürütür.
- Yasama yılı açılışında TBMM'de konuşma yapar. Gerektiğinde **TBMM'yi toplantıya** çağırır.



#### YARGI YETKİSİ



Anayasamızın 9.maddesine göre **yargı yetkisi** Türk Milleti adına **bağımsız ve tarafsız mahkemelerce** kullanılır. Ülkemizdeki **üst mahkemeler** **Anayasa Mahkemesi, Yargıtay ve Danıştay'dır**. Mahkemeler **Adli ve idari** olarak ikiye ayrılır. Kişiler arasındaki sorunlar **adli yargıda**, **Devletle kişi arasındaki sorunlar İdari** mahkemede çözülür. Kişiler istemeleri durumunda **üst mahkemelere** başvurabilir. Ülkemizde tüm iç hukuk yolları kullanıldıktan sonra hala sorununa çözüm bulamayanlar **Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine (AİHM)** başvurabilir

# 6.SINIF ÖĞRETEN DEFTER

## 6.ÜNİTE ETKİN VATANDAŞLIK

### YÖNETİMDE KARAR ALMA SÜRECİNE KATILIYORUM



Herhangi bir konuda karar alırken ailemizden, arkadaşlarımızdan ya da toplumun genel yapısından etkileniriz. Bireyler olarak bizim kararlarımız bazı unsurlar tarafından etkilendiği gibi **devleti yönetenlerin kararları da çeşitli unsurlardan etkilenmektedir.** Bireyler **siyasi partilerle, Sivil toplum kuruluşları ile, Medya sayesinde kamuoyu oluşturarak yöneticilerin kararlarını etkileyebilir** kararlarını değiştirebilirler. Toplumun **karar alma sürecine katılması anayasa ve yasaların bireylere verdiği bir haktır.** Eğer demokratik ülkelerde yöneticiler halkın isteklerini dikkate almazsa seçimler sonucu değişebilirler.

#### Yöneticilerin Karar Alma Sürecini Etkileyen Unsurlar

##### Siyasi Partiler

##### Sivil Toplum Kuruluşları

##### Medya

##### Bireyler (Kamuoyu)



# 6.SINIF ÖĞRETEN DEFTER

## 6.ÜNİTE ETKİN VATANDAŞLIK

### YÖNETİMDE KARAR ALMA SÜRECİNE KATILIYORUM

#### Siyasi Partiler

Yöneticilerin karar alma sürecine etki eden en önemli faktörlerden biri siyasi partilerdir. **Siyasi parti** benzer siyasi görüşleri paylaşan kişilerin bir ülkenin yönetiminde söz sahibi olmak üzere oluşturdukları örgütlenmelerdir. Demokratik ülkede siyasi partiler farklı siyasi görüşlerin temsili açısından vazgeçilmez unsurların başında gelir. İlgili yasalar çerçevesinde isteyen her vatandaş siyasi parti kurabilir, on sekiz yaşından büyük her birey siyasi partiye üye olabilir. On sekiz yaşından sonra oy kullanarak istediğimiz siyasi partiyi destekleyebiliriz. Ülkeyi yöneten partiye **İktidar Partisi** Diğer partilere **muhalefet partisi** denir. Ülke yönetiminde muhalefet partileri iktidar partisine görüşlerini belirtmek için iktidar partisinin, bazı kararlarına katılmaz, bazı kararlarını desteklemez, bazı konularda kamuoyu oluşturur. Böylece yöneticilerin karar alma sürecini etkiler.



#### Sivil Toplum Kuruluşları



Yöneticilerin karar alma sürecine etki eden en önemli faktörlerden bir diğeri de Sivil Toplum Kuruluşlarıdır. **Sivil toplum kuruluşu** herhangi bir sorunu çözmek, herhangi konuda halkı bilgilendirmek, yardımlaşmak amacıyla kurulan gönüllü kuruluşlardır. Vakıf, dernek, sendikalar sivil toplum kuruluşlarını oluşturur. Sivil toplum kuruluşları Eylemler yaparak, bir soruna çözüm bularak, bir konuda farkındalık oluşturarak veya çalışanların haklarını korumak gibi amaçlarla kamuoyu oluşturarak yöneticilerin karar alma sürecine etki ederler.



# 6.SINIF ÖĞRETEN DEFTER

## 6.ÜNİTE ETKİN VATANDAŞLIK

### YÖNETİMDE KARAR ALMA SÜRECİNE KATILIYORUM

#### Medya

**Medya** toplumla ya da bireyler arası iletişimi **sağlayan radyo, televizyon, gazete, dergi, genel ağ** gibi basın yayın organlarının tümünü kapsayan kitle iletişim araçlarının tümüdür. Medya yaptığı yayınlarla **toplumu ve karar alma mekanizmalarını yönlendirebilir**. Son yıllarda sosyal medya kullanımının artması ile medyanın etkisi daha da artmıştır.



#### Bireyler (Kamuoyu)



Yöneticilerin karar alma sürecini etkileyen bireyler **seçimlerde oy kullanarak** yöneticileri belirler. Aynı zamanda hem yöneticilere çeşitli şekilde ulaşarak hem de kamuoyu oluşturarak onların kararlarını etkileyebilir. Yöneticiler oluşan kamuoyu sonucunda aldıkları kararları tekrar gözden geçirirler.

**Toplumu ilgilendiren herhangi bir konu hakkında halkın benimsediği ortak görüşe kamuoyu** adı verilir. Kamuoyu, toplumun sorunlarının çözümünde önemli bir etkiye sahiptir. Yönetimde yetkili olan kişiler, kamuoyunun görüşlerini genellikle dikkate almaktadır.

# 6.SINIF ÖĞRETEN DEFTER

## 6.ÜNİTE ETKİN VATANDAŞLIK

### YER YERDE DEMOKRASİ



Demokrasi genel anlamı ile **halkın özgür iradesi ile farklı seçenekler arasından yöneticileri seçmesidir**. Demokratik yönetimlerde **seçim yapmak, her oyun eşit olması, oyların gizli kullanılması açık sayılması** esastır. Ancak demokrasi sadece yönetici seçmek değildir. **Hayatın her anında olması gereken olmazsa olmaz bir uygulama şeklidir.**



#### DEMOKRASİ

- Seçimlerde oy kullanarak yöneticileri seçmektir
- Başkasının Hakkını İhlal Etmemektir,
- Herkese Eşit Davranmaktır,
- Evde okulda toplumda söz Hakkımızın Olmasıdır,
- Kuralları İhlal Etmemektir,
- Sorunları şiddetten uzak konuşarak çözmektir.
- Farklı düşüncelere saygılı olmaktır.
- Her yerde sıramızı beklemektir.
- ...



# 6.SINIF ÖĞRETEN DEFTER

## 6.ÜNİTE ETKİN VATANDAŞLIK

### YER YERDE DEMOKRASİ

#### AİLEDE DEMOKRASİ

Demokrasi bilinci ilk olarak toplumun temel taşı olan ailede başlar. Ailede annenin babanın ve çocukların eşit söz hakkı olması, özellikle çocukları ilgilendiren konularda onların fikirlerinin alınması, aile fertlerinin birbirinin görüşlerine saygı duyması ailede demokrasi uygulamalarına örnektir.



#### OKULDA DEMOKRASİ



Aileden sonra demokrasi bilinci kazanılan en önemli kurumlardan biriside okuldur. Okulda öğrencilerin birbirine saygı göstermesi, birbirinin hakkına saygılı olması, sınıfta eşit söz hakkı alması, arkadaşının sözünü kesmemesi, kantinde sırasını beklemesi, sınıf başkanı seçmesi ve seçilmesi, okul temsilcisi seçmesi... gibi birçok uygulama okulda demokrasi uygulamasına örnektir.

#### TOPLUMDA DEMOKRASİ

Ailede ve okulda uygulanan demokratik uygulamalar demokratik bir toplumun temelini oluşturur. Demokratik toplumlarda insanlar birbirinin haklarına saygı gösterir, her yerde sırasını bekler, herhangi bir sorunu kavga ile değil uzlaşma ile çözer, farklı fiziksel ve kişisel özelliklere saygı duyar, seçme ve seçilme haklarını kullanır...





# 6.SINIF ÖĞRETEN DEFTER

## 6.ÜNİTE ETKİN VATANDAŞLIK

### YER YERDE DEMOKRASİ

#### DEMOKRASİNİN KARA LEKESİ DARBELER

Demokratik toplumlarda bazı zamanlarda demokrasi darbe sonucu zarar görebilir.

**Darbe** bir ülkede yönetimin zorla istifa ettirilmesi, yönetimi ele geçirmesidir.

Darbeyi **çoğunlukla silahlı kuvvetler** yapar. Ülkemizde de 27 Mayıs 1960, 12 Eylül 1980 28 Şubat 1997, 15 Temmuz 2016 da darbe ve darbe girişimleri olmuştur.



#### 15 TEMMUZ 2016 DEMOKRASİYE SAHİP ÇIKILAN GECE

15 Temmuz 16 Temmuzla bağlayan gece **Türk Silahlı Kuvvetleri içine sızmış bazı Fetö ( Fethullahçı Terör Örgütü) terör örgütü mensupları** yolları, köprüleri, hava alanlarını kapatması, bir çok kurum ve kuruluşa baskınlar yapması, devletin üst düzey yöneticilerinden bazılarını tutuklaması ile darbe girişimi başlamıştır. Fetö terör örgütü mensubu darbeciler TRT de zorla darbe bildirisini okuttular. TBMM dahil ülkenin birçok yeri bombalandılar. Ancak **demokrasiye sahip çıkan Türk milleti Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın çağrısı ile meydanlara çıktı ve darbeye direnmeye başladı.** TSK içerisindeki vatansever subayların desteği ile gece boyunca süren direniş sonunda darbe girişimi bertaraf edildi. **251 vatandaşımız şehit oldu.** O gece özel kuvvetler komutanlığında kahramanca direnip şehit olan **Ömer HALİSDEMİR** darbe girişiminin sembol ismi haline gelmiştir.



# 6.SINIF ÖĞRETEN DEFTER

## 6.ÜNİTE ETKİN VATANDAŞLIK

### HAKLARIMIZ VE SORUMLULUKLARIMIZ GÜVENCE ALTINDA



Temel haklarımız doğuştan sahip olduğumuz dokunulamaz, devredilemez, vazgeçilemez haklarımızdır. Temel haklarımız ulusal (anayasa) ve uluslararası (insan hakları evrensel beyanname) belgelerle güvence altına alınmıştır. Devlet temel haklarımızı korumakla yükümlüdür. Bunun yanında vatandaşlarda yükümlü olduğu sorumlulukları da yapmak zorundadır. **Haklarını ve sorumluluklarını bilen, kanunlar çerçevesinde haklarını kullanan, sorumluluklarını yerine getiren kişilere Etkin Vatandaş** denir.



**Madde 12** - Herkes, kişiliğine bağlı, dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez temel hak ve hürriyetlere sahiptir. Temel hak ve hürriyetler, kişinin topluma, ailesine ve diğer kişilere karşı ödev ve sorumluluklarını kapsar.

#### TEMEL HAK VE ÖZGÜRLÜKLERİMİZ

- Yaşama Hakkı ve Kişi Dokunulmazlığı
- Sağlık ve Eğitim Hakkı
- Konut Dokunulmazlığı
- Temiz bir Çevrede Yaşama Hakkı
- Düşünce ve Kanaat Özgürlüğü
- Din ve Vicdan özgürlüğü
- Özel Yaşam Gizliliği Hakkı
- Seçme ve Seçilme Hakkı.
- Haberleşme Hürriyeti
- Zorla Çalıştırılmama Hakkı

#### VATANDAŞLIK GÖREVLERİMİZ

- Oy Kullanmak
- Vergi Vermek
- Askere Gitmek
- Kanunlara Uymak.

# 6.SINIF ÖĞRETEN DEFTER

## 6.ÜNİTE ETKİN VATANDAŞLIK

### HAKLARIMIZ VE SORUMLULUKLARIMIZ GÜVENCE ALTINDA

#### YAŞAMA VE KİŞİ DOKUNULMAZLIĞI HAKKI



Olmazsa olmaz hakkımızdır. Hiçbir durumda kısıtlanamaz. Anayasamız ile güvence altındadır.

**Madde 17** - Herkes, yaşama, maddî ve manevî varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir. Tıbbî zorunluluklar ve kanunda yazılı hâller dışında, kişinin vücut bütünlüğüne dokunulamaz; rızası olmadan bilimsel ve tıbbî deneylere tâbi tutulamaz. Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tâbi tutulamaz.

#### ZORLA ÇALIŞTIRILMAMA HAKKI



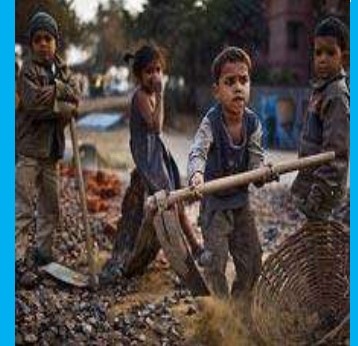
**MADDE 18-** Hiç kimse zorla çalıştırılmaz. Angarya yasaktır. Tutukluluk süresi içindeki çalışma, ülke zor duruma düştüğündeki çalışma, vatandaşlık ödevi niteliğindeki beden ve fikir çalışmaları, zorla çalıştırma sayılmaz.

#### ÖZEL HAYATIN GİZLİLİĞİ HAKKI



Özel hayatımız izlenemez, müdahale edilemez, kayıt altına alınamaz, gizlice fotoğraflarımız çekilemez.

**MADDE: 20-** Herkes, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamaz.





# 6.SINIF ÖĞRETEN DEFTER

## 6.ÜNİTE ETKİN VATANDAŞLIK

### HAKLARIMIZ VE SORUMLULUKLARIMIZ GÜVENCE ALTINDA

#### KONUT DOKUNULMAZLIĞI HAKKI



Özel mülkiyetimiz, konutumuz yasalarla koruma altına alınmıştır ve belirli şartlar dahilinde hâkim kararı olmadan girilemez, aranama yapılamaz, eşyalara el konulamaz.

**MADDE: 21**-Kimsenin konutuna dokunulamaz. Millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlâkın korunması veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması sebeplerinden biri veya birkaçına bağlı olarak usulüne göre Hâkim kararı olmadıkça kimsenin konutuna girilemez, arama yapılamaz ve buradaki eşyaya el konulamaz.



#### HABERLEŞME HÜRRİYETİ



Haberleşme hürriyeti ve haberleşmenin gizliliği esastır.

**MADDE: 22**-Herkes, haberleşme hürriyetine sahiptir. Haberleşmenin gizliliği esastır.



#### YERLEŞME VE SEYEHAT HÜRRİYETİ



**MADDE: 23**-Herkes, yerleşme ve seyahat hürriyetine sahiptir. Yerleşme hürriyeti, suç işlenmesini önlemek, sosyal ve ekonomik gelişmeyi sağlamak, sağlıklı ve düzenli kentleşmeyi gerçekleştirmek ve kamu mallarını korumak; Seyahat hürriyeti, suç soruşturma ve kovuşturması sebebiyle ve suç işlenmesini önlemek; Amaçlarıyla kanunla sınırlanabilir.



# 6.SINIF ÖĞRETEN DEFTER

## 6.ÜNİTE ETKİN VATANDAŞLIK

### HAKLARIMIZ VE SORUMLULUKLARIMIZ GÜVENCE ALTINDA

#### DİN VE VİCDAN ÖZGÜRLÜĞÜ HAKKI



Kişiler istediği dine inanma, inandığı dinin ibadetlerini yerine getirme ya da getirmeme hakkına sahiptir. Kimse bir dine inanmaya ya da ibadete zorlanamaz.

**MADDE: 24-** Herkes vicdan, dini inanç ve kanaat hürriyetine sahiptir. Kimse, ibadete, dini ayin ve törenlere katılmaya, dini inanç ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz, dini inanç ve kanaatlerinden dolayı kınanamaz.

#### DÜŞÜNCE VE KANAAT HÜRRİYETİ



İnsanlar herhangi bir konuda düşünme ve düşündüğünü özgürce ifade etme hakkına sahiptir. Hiç kimse düşüncesini açıklamaya zorlanamaz.

**MADDE 25-** Herkes, düşünce ve kanaat hürriyetine sahiptir. Her ne sebep ve amaçla olursa olsun kimse, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz; düşünce ve kanaatleri sebebiyle kınanamaz ve suçlanamaz.

#### EĞİTİM VE SAĞLIK HAKKI



Eğitim hakkı anayasamızın 42.maddesinde Sağlık Hakkı 56.maddesinde düzenlenmiştir.

Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz. Herkes, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir. Devlet, herkesin hayatını, beden ve ruh sağlığı içinde sürdürmesini sağlamak için çalışır.



# 6.SINIF ÖĞRETEN DEFTER

## 6.ÜNİTE ETKİN VATANDAŞLIK

### HAKLARIMIZ VE SORUMLULUKLARIMIZ GÜVENCE ALTINDA

Haklarımız olduğu kadar sorumluluklarımızda vardır. Devlet haklarımızı korumakla görevli olduğu kadar vatandaşların da üzerine düşen sorumluluklarını yerine getirmek zorundadır. **Vatandaşlık sorumluluklarımız (Görevlerimiz) Oy kullanmak, Vergi vermek, Askere gitmek, Kanunlara uymaktır.**



#### Oy Kullanmak

Ülkemizde demokrasinin gereği olarak on sekiz yaşına gelen her birey seçimlerde oy kullanarak ülke yönetimine katılır ve vatandaşlık görevini yerine getirir.

#### Askere Gitmek

Ülkemizin korunması, vatandaşların huzur ve güveni için 18 yaşını doldurmuş her erkek askerlik görevini yapmak zorundadır.



#### VATANDAŞLIK GÖREVLERİMİZ



#### Vergi Vermek

Ülkemizin giderlerinin karşılanması için her vatandaş geliri ölçüsünde vergisini vermek zorundadır. Devlet toplanan vergilerle yol, köprü, hastane, okul yapar.

#### Kânunlara Uymak

Ülkemizde düzenin ve adaletin sağlanması, hakların ve özgürlüklerin korunması için her vatandaş kanunlara uymak zorundadır.





## 6.SINIF ÖĞRETEN DEFTER

### 6.ÜNİTE ETKİN VATANDAŞLIK

### DÜNDEN BUGÜNE TÜRK KADINI



Tarihi süreç içerisinde Türk kadını **hem sosyal kültürel ve ekonomik hayat içerisinde hem de devlet idaresinde her zaman aktif rol** oynamıştır. İslam öncesi Türk devletlerinde devleti hakanla birlikte yönetmiş, Selçuklu ve Osmanlıda birçok vakıf eserleri yaptırarak toplumsal ve ekonomik hayat içerisinde var olmuş, kurtuluş mücadelesinde cephe gerisinde birçok hizmette bulunmuş hatta cephede bizzat düşmanla savaşmıştır. Mustafa Kemal Atatürk'ün yaptığı reformlar sonucunda sosyal, ekonomik ve siyasi birçok hak elde etmiş, sanattan spora, devlet yönetiminden ekonomik faaliyetlere kadar hayatın her anında var olmuştur ve var olmaya devam etmektedir.

#### İLK TÜRK DEVLETLERİNDE TÜRK KADINI

İslam öncesi Türk devletlerinde **devlet işlerinin yürütülmesi, yabancı devletlerle anlaşmaların imzalanması, elçilerin kabulü** gibi birçok konuda Hakanın yanında hatunda bulunmuş. Anlaşmalarda hakanın mührünün yanında Hatununda mührü de olmuştur. Kağanın emirnameleri sadece **"Hakan ve Hatun buyuruyor ki!"** ifadesiyle başlamışsa geçerli kabul edilmiştir.



Göktürkler (Köktürler) döneminde yazılmış olan Orhun (Göktürk Kitabeleri) yazıtlarında **"Türk Tanrısı, Türk'ün kutlu ülkesini öyle tanzim etmiş. Türk milleti yok olmasın, millet olsun diye babam İltiş Kağan ve annem İlbilge Hatunu (Tanrı) halk içerisinde çekip yukarı çıkarmış."** Cümlesinden de anlaşılacağı üzere devlet yönetimini hakanla birlikte hatununda yer aldığı görülmektedir.

# 6.SINIF ÖĞRETEN DEFTER

## 6.ÜNİTE ETKİN VATANDAŞLIK

### DÜNDEN BUGÜNE TÜRK KADINI

Yazısız hukuk kuralları olan **Töre** de kadına kötü davranılması uygun görülmemiş daima değer verilmiş, Türk destanlarında **erkeğin yanında kadında** daima önemli bir yere sahip olmuştur.

Ordu millet anlayışından dolayı kız ya da erkek herkes ok atmayı kılıç kullanmayı öğrenmiştir. Bu toplumsal hayatta kadın erkek eşitliğini göstermektedir. Aynı zamanda ilk Türk devletlerinden olan İskitlerde (Sakalar) **Tomris hatun** devleti yönetmiştir. **Tüm bu kanıtlar ilk Türk devletlerinde kadına verilen değeri göstermektedir.**



#### TÜRK İSLAM DEVLETLERİNDE TÜRK KADINI



Türk İslam devletlerinde de kadın önemli bir yere sahipti. Sosyal hayatın her alanında yer alır; at biner, kılıç kuşanır ve üretime katkı sağlardı. Örneğin Tuğrul Bey'in eşi Altuncan Hatun Selçuklu devleti zora düştüğünde bilgisi ve yeteneği ile devlet dağılmaktan kurtarmıştır.

Türkiye Selçukluları Dönemi'nde kurulup varlığını Osmanlı Devleti'nin ilk yıllarına kadar devam ettiren **Bacıyan-ı Rum** adlı kadın örgütü de **toplumsal ve ekonomik hayatta** önemli bir rol oynamıştır.



Türkiye Selçuklu sultanı II. Kılıç Arslan'ın kızı **Gevher Nesibe** 1204 yılında veremden ölmüştür. Vasiyeti üzerine Kayseri'de abisi I. Gıyasettin Keyhüsrev tarafından **Gevher Nesibe Darüşşifası** (hastane) yaptırılmıştır. Yapılan bu hastane bazı kaynaklara göre tıp eğitimi ve sağlık hizmetini birlikte veren dünyanın ilk merkezidir. Bu bize kadınların sosyal hayata katkısını göstermektedir.

# 6.SINIF ÖĞRETEN DEFTER

## 6.ÜNİTE ETKİN VATANDAŞLIK

### DÜNDEN BUGÜNE TÜRK KADINI

Selçukluda olduğu gibi Osmanlıda da kadınlar sosyal hayatın içinde yer almış **bir çok cami, medrese, şifahane, imarethane** gibi eserler yaptırmıştır. Örneğin Hürrem Sultan Haseki Darüşşifası, Çifte Hamam ve Medresesi, Mihrimah Sultan Mihrimah Sultan Külliyesi, cami, medrese, çifte hamam, çarşı, türbe ve sıbyan mektebi bu eserlere sadece iki örnektir.



Hürrem Sulta  
(Temsili)



Mihrimah Sultan  
(Temsili)

#### MİLLÎ MÜCADELE YILLARINDA TÜRK KADINI



Milli mücadele yıllarında erkekler cepheye gittiği için **kadınlarımız hem ekonomik hemde toplumsal olarak daha da sosyal hayatın içinde bulunmuştur.** İhtiyaç durumunda **cephe gerisinde orduya yardımcı olmuş, cepheye cephane taşımış hatta cephede bizzat savaşmıştır.** Cephede bizzat savaşmış kadın kahramanlarımıza **Şerife Bacı, Halide Onbaşı (Halide Edip Adivar) , Halime Çavuş, Nezahat Onbaşı, Çete Emir Ayşe, Fatma Seher Erden (Erzurumlu Kara Fatma), Gördesli Makbule, Tayyar Rahmiye...** örnektir.

#### CUMHURİYETİN İLANI ATATÜRK VE TÜRK KADINI

Mustafa Kemal Atatürk toplumsal başarısızlığın sebebinin kadınlarımıza gösterilen ilgisizlik ve değersizlik olduğunu belirtmiştir. Millî mücadele de başarı ile sona erince milli mücadelede canla başla mücadele veren kadınlarımıza yapılan inkılaplar sonucunda pek çok hak verilmiştir.





## 6.SINIF ÖĞRETEN DEFTER

### 6.ÜNİTE ETKİN VATANDAŞLIK

#### DÜNDEN BUGÜNE TÜRK KADINI



Mustafa Kemal Atatürk, Türk kadınının sosyal, ekonomik ve siyasal haklarını iyileştirmek için çeşitli inkılaplar yapmıştır. Eğitim öğretim alanında eşitliği sağlamak için 3 Mart 1924'te **Tevhid-i Tedrisat** (Eğitim Öğretim Birliği) Kanunu kabul edilerek **kızlarla erkekler birlikte eşit şartlarda eğitim hakkına kavuşmuştur.**

Toplumsal ve ekonomik alanda kadın ve erkek eşitliğini sağlamak için 17 Şubat 1926 yılında **Türk Medeni Kanunu** kabul edilmiş ve **Türk kadını, sosyal ve ekonomik haklara sahip olmuştur.** Bu kanunla **resmî nikah zorunlu** hâle getirilmiş, **kadınlara da boşanma hakkı** tanınmıştır, **miras konusunda kadın ve erkek eşit** hâle gelmiş, **kadınlar istedikleri mesleği seçme ve istedikleri meslekte çalışma hakkına** kavuşmuştur.



Türk kadınına ülke yönetiminde görev almasını isteyen Mustafa Kemal Atatürk'ün **kadınlara siyasi alanda da hakları** verilmesine öncülük etmiştir. Kadınlara sırasıyla **1930 yılında belediye seçimlerine katılma hakkı, 1933 yılında muhtarlık seçimlerine katılma hakkı ve 1934 yılında milletvekili seçme ve seçilme hakkı** tanınmıştır.

# 6.SINIF ÖĞRETEN DEFTER

## 6.ÜNİTE ETKİN VATANDAŞLIK

### DÜNDEN BUGÜNE TÜRK KADINI

#### POZİTİF AYRIMCILIK VE KADINA YÖNELİK ŞİDDET

Toplumsal yaşamda iş, meslek edinme, yönetme gibi alanlarda kadınlara, çocuklara, engellilere ayrıcalık tanımaya **pozitif ayrımcılık** denir. Sadece engellilerin ya da hamilelerin kullanımı için asansörlerin yapılması, kadınların çalışma hayatından kopmadan annelik izni, süt izni yarı zamanlı çalışma, erken emeklilik gibi haklarının olması pozitif ayrımcılığa örnektir.



Toplumsal yaşamda kadınlarımız ne kadar değer görse de maalesef şiddette görmektedir. Kadınlara uygulanan ve kadını etkileyen **fiziksel, psikolojik ve ekonomik** olarak her türlü insan hakları ihlaline kötü tutum ve davranışa **kadına yönelik şiddet** denilir

Kadına yönelik şiddetin önlenmesi amacıyla 6284 sayılı Ailenin Korunmasına ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun çıkarılmıştır. Alo 183 sosyal hizmet hattı kurulmuştur.



25 Kasım Kadına toplumsal bilinci arttırmak ve kadına yönelik şiddeti azaltmak için Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Günü ilan edilmiştir.